

*iubește teatrul**Cuvintele sînt respirați*

Gaițele lui Al. Kirilescu este citită în cheie dramatică. Nu se mai face caz de haz, deși se rîde, dar risul acesta este unul al inteligenței, nu se mai rîde mecanic. Caricatura se șterge, de după liniile groase de fard apar personaje dramatice, comparabile, la scară, dar chiar și așa!, cu personajele cehoviene. Există o tristețe a rapacității și a prostiei, există și-un nimb deasupra oricărui lucru omenesc, oricît de derizoriu. Lecția aceasta sună și ea cehovian! Și se aplică pe o comedie îndeobște grotescă. Se distinge, între toate „viespile“ (personajele apar mai degrabă „viespi“ decît „gaițe“ în lectura Nicolettei Toia, dar revelația aceasta nu ne mai trimite la spectacolele de pînă acum, ci ne poartă către „cuibul de vipere“, nu s-a chemat textul și **Cuibul de viespi**?). Ce pot să reproșez acestor trei „lecturi“ este demersul incomplet. Deschizînd, în fiecare dintre cazuri, o poartă către „o hermeneutică a textului“, n-o și exploatează pînă la capăt, n-o și impune, cu forța unui eseu. În **Gaițele**, impresionantă este prestația Mihaelei Arsenescu-Werner, patetică fără pic de rușine, dar și fără pic de exces. Ea-și joacă rolul cu o credință și cu un adevăr artistic rar întîlnite, în condițiile în care celelalte personaje mai păstrează pe chip ceva din grima caricaturii. Ea face o partitură absolut memorabilă, în contrast cu toate celelalte personaje și cu ceilalți interpreți, care se distanțează, ca să zic așa, brechtian de rol.

În aceste trei spectacole am putut desluși un stil regizoral și am avut, mai ales, surpriza să descopăr cîțiva actori de mare calibru, comparabili oricînd cu cei mai buni actori ai scenelor bucureștene.

Nimic mai aproape de spiritul creației lui Nichita Stănescu decît această înțelegere a cuvintelor ca **respirați**, fie că ele sînt citite spre a se auzi bătaia inimii și, dimpreună cu ea, pendulul cosmic, fie că sînt rostite, sărbătorindu-și umilința propriei reclusiuni în stîngăcie și dulce schiopătare (înginare) a silabelor, cînd nu arborează ostentația (grația) șoptirilor tandre, într-o retragere a rostirii înspre tăcere, pentru ca astfel să se audă viul, prea-viul, aerul ce ne locuiește și care „se mai emoționa încă“, invocat la începutul poemului **Euridice**.

În recitalul ei extraordinar de la Teatrul Mic — dar ce recital al Leopoldinei Bălănuță nu e extraordinar? — cuvintele lui Nichita Stănescu s-au rostit în fața spectatorilor ca **respirați**, ca mărturii zguduitoare ale viului și creației, ca o **Epica Magna**, căci „Pentru cei vii acestea erau numai întîmplări“, ca îmbrățișări și arătări la față ale stilpilor culturii române, ca „noduri“ și „semne“ ale ființei și, mereu, ca zbateri ale unei **Antimaterii** învinse printr-o ardere de tot a spiritului și o neliniștită de sine artă poetică.

Așa cum există **Necuvintele** lui Nichita Stănescu există și **necitățile** Leopoldinei Bălănuță. Actrița nu recită, învingînd statica și retorica spunerii de versuri printr-o înțelegere dinlăuntru a poeziei.

Spectacolul s-a transformat într-o visare a noastră că visăm și că auzindu-l pe Nichita ne vom auzi pe noi înșine mai deplin și mai adevărat, și că doar rememorînd aceste cîteva titluri ale sale ne vom fi smuls dintr-o tihnă a fărîmituri-

*toată lumea**iubește teatrul*

iubește teatrul

lor de ființă, întregindu-ne, plini de acel oxigen „ce se mai emoționa încă”.

Cum l-a rostit Leopoldina Bălănuță pe Nichita Stănescu? Chiar și atunci când nu l-a rostit, creînd nu sincopa ci atmosfera așteptării cuvîntului prin acea verticală a tăcerilor ei. În fanta acelor tăceri drapate sau înfiorate de sunetele pianului la care cînta Horia Sabin Drăgoi și la care ar fi cîntat și Nichita dacă el lingă pian ar fi fost sau dacă lingă o orgă ar fi fost.

Respirările s-au contopit cu muzica lui Bach sau a lui Chopin, cu cea a lui Brahms, găsindu-și un contrapunct în nedomolitul Liszt sau în erupția sunetelor lui Constantin Silvestri. Scenariul-recital-spectacol întocmit de Constantin Crișan cu o artă a alegerii vădînd încă o dată o cunoaștere dinlăuntru a operei lui Nichita Stănescu a fost gîndit „dintru început numai și numai pentru inegalabila artistă” și trebuie să căutăm în confesiunea aceasta voința de a dăruii cuvintele unui mare poet chiar celei ce le-ar putea rosti ca respirări, lăsînd să se audă viul.

Iubirea pentru poezie a mării actrițe, ce ni se dezvăluie și în mîinile ce-i acoperă fața ori dimpotrivă eliberează fruntea-i înaltă, este ea însăși o iubire-respirare, o înțelegere a cuvîntului ca respirare, ca mod esențial de a fi prin rostirea Celuilalt — Scriitorul de dragul Celuilalt care e Spectatorul, făcînd din nașterea prin spunere o continuă renaștere și dez-mărginire de sine. Totul vorbește și tace pentru a se auzi Viul în acest recital extraordinar, în care scenografia e semnată de Șerbana Drăgoescu, fără să fie doar scenografie, ci mai degrabă o scriitură a existențialului, un mod de a face să respire prin țesătura tapiseriilor din ciclurile *spirală* și *trepte* chiar scara pe care urcă și coboară cele ce sînt, „nodurile” ce leagă firul trăirilor, acea țesere și întrețesere a cosmosului dinlăuntru cu

cel din afară. Așa se naște o tensiune a suprafeței care vrea să devină mai mult decît cupă și receptacol, adică sferă, piele chinuindu-se și jucîndu-se și reușind să conțină, asemeni pîntecului, întregul unei vieți. Prin spectacolul extraordinar de la Teatrul Mic, căruia directorul său Dinu Săraru i-a dat, de ani de zile, un alt suflu, prin aceste **Respirări cu Nichita Stănescu**, preț de două ceasuri, am reușit să nu uităm lecția despre zbor (cultură și artă) lăsată nouă de Nichita Stănescu. Deci să nu uităm că aerul este acela care susține aripa, să nu uităm că „singura exagerare suportabilă în adunarea lui unu cu unu nu este aceea că fac doi, ci aceea că se pot aduna unu cu unu”, că poezia e un fel de aer mai pur pe care-l respirăm ca să ne simțim mai vii.

■ ION POPESCU GOPO

